

SPIS TRESCI

Wstęp. Prolegomena do badań kamieni symbolicznych	9
Rozdział 1. Archeologia wierzeń i symboli religijnych	15
1.1. Przesłanki badania religii archaicznych	15
1.2. Zagadnienia metodologiczne	18
1.3. Klasyfikacja archaicznych systemów mitologicznych	22
1.3.1. Mitologia łowców	22
1.3.2. Mitologia rolników	29
1.3.3. Mitologia miejska	38
1.3.4. Mitologia osiowa	46
1.4. Przemiany systemów mitologicznych	56
Rozdział 2. Dzieje i metody badań nad kamieniami symbolicznymi	58
2.1. Pomniki, miejsca pamięci i domeny symboliczne	58
2.1.1. Pomniki	59
2.1.2. Miejsca pamięci	64
2.1.3. Domeny symboliczne	65
2.2. Systematyki kamieni symbolicznych w aspekcie chronologicznym	67
2.3. Poglądy na temat kamieni symbolicznych w nauce i tradycji kulturowej	78
Rozdział 3. Kamień macierzysty (petra genitrix) Symbolika kamienia w paleolicie i mezolicie	101
3.1. Preegzystencja w kamieniu	101
3.2. Narzędzia i skamieliny	108
3.3. Minerale i barwniki	115
3.4. Ryty ożywiające ściany skalne	118
3.5. Magiczne otoczaki i płytki kamienne	123
3.6. Świadectwa symboliki kamienia w okresie mitologii łowców na ziemiach polskich	130
Rozdział 4. Kamień przodków. Symbolika skał i minerałów w neolicie	135
4.1. Narodziny telluryczne. Przemiany religijne od animizmu do antropomorfizmu na tle mitów i języka społeczeństw agrarnych	135
4.2. Monolity i inne kamienne obiekty kultowe w epoce mitologii rolników	143
4.3. Faktury i ornamenty neolitycznych kamieni kultowych	157

4.4. Żarna, rozcieracze i płyty szlifierskie na tle witalnej symboliki kamieni	168
4.5. Barwniki mineralne i skamieniałości w rytuałach neolitycznych	173
Rozdział 5. Symbolika kamieni w epoce brązu	
Od antropomorfizmu do kultu heroicznego	
5.1. Demiurgowie, górnicy, kowale i herosi na tle języka i mitologii epoki brązu	183
5.2. Kamienie ofiarne i monolity kultowe	191
5.2.1. Kamienie ofiarne	196
5.2.2. Monolity antropomorficzne i wizerunki naskalne	209
5.3. Przedmioty kamienne w rytuałach pogrzebowych	215
5.3.1. Eschatologiczna symbolika żaren i rozcieraczy	215
5.3.2. Rillensteine i gładziki w obrzędach pogrzebowych społeczeństw epoki brązu	220
5.3.3. Metamorficzne relacje ognia i krzemienia w czasach ciałopalenia zwłok	227
5.4. Barwniki mineralne i skamieniałości w rytuałach społeczeństw epoki brązu	231
5.4.1. Ochra w obrzędach pogrzebowych epoki brązu	231
5.4.2. Skamieliny z cementarzystek epoki brązu	235
Rozdział 6. Symbolika kamieni w epoce żelaza. Od tradycji osiowej do religijności ludowej	
6.1. Od mitologii epoki osiowej do tradycyjnej symboliki kamienia	238
6.2. Monolity antropomorficzne w starożytności i średniowieczu na tle ówczesnych przemian światopoglądowych	245
6.3. Stele kamienne i monumenty upamiętniające zmarłych	275
6.4. Kamienie kultowe z zagłębieniami i znakami	285
6.5. Głazy i kamienie ofiarne	305
6.6. Magia przedmiotów kamiennych i skamielin – pomiędzy symboliką eschatologiczną a apotropeizmem	319
Rozdział 7. Symbolika kamieni w światopoglądzie nowożytnym	
7.1. Trwałość i zmiana symboliki kamieni w nowożytności na tle socjoregulacyjnej teorii kultury	329
7.2. Kamienie symboliczne w tradycyjnej religii i magii ludowej	331
7.3. Kamienne miejsca ceremonialne w ideologii nazizmu	342
7.4. Kamienne miejsca pamięci Holocaustu	356
Zakończenie. Palimpsestowa natura kamieni symbolicznych w miejscach kultowych	359
Bibliografia	367
Zusammenfassung	396